

„Úgy hívogatlak a barbár zsvajban”
(Tóth Árpád: A tympanon istennőjéhez)

2023. november XIII. évfolyam összevont szám
Megjelenik negyedévente

„Nem avul, mert becsét nem hervatag cicomáknak köszöni, még nem is a nyelv és költészet bájának, hanem főeszméinek, melyek az emberi szív és elme vágyaira és kétségeire vonatkoznak, s ez mind örök és változatlan” – írja Voinovich Géza. Mi bizonyítaná jobban Madách művének örökérvényűségét, minthogy továbbgondolható alap problémafelvetése, és mi árulkodna jobban magáról az emberről, mint az, hogy gondolkodásának struktúrája változatlan, miképp emberlétének okáról és céljáról elmélkedik. Ezeket az antropológiai kérdéseket fejtegeti írásában Nyiri Anna Sára, a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumának 12.b osztályos tanulója. Sára Madách Imre születésének 200. évfordulója alkalmából az előző lapszámunkban meghirdetett írói pályázatra készítette el a nagyívű emberiségkölteménynek egy lehetséges fejezetét, reflektálva a kibernetika uralta világban létrejövő egzisztenciális válságra, követve a sci-fi műfaji-tematikus hagyományait.

Tizenkettő és feledik szín

Madách Imre *Az ember tragédiája* című drámájának egy alternatív fejezete

Los Angelesben, 2019-ben. A város sötét utcáin őgyelgő polgárok. A háttérben toronyházak, csúcsaik kimagasodnak a szmogból. Középen az utcai forgatag, jobbra kínai büfé, balra a Tyrell vállalat. Ádám mint Rick Deckard, Lucifer mint nyomozótársa. Holden, a fejevadász szökött replikáns után nyomoz. Estve, később éj.

HOLDEN Replikánsok elszabadultanak,
Eljött az ideje igazi szigornak.
Tesztet nekik, empátia-tesztet,
Cég alkalmazottjai kik lehetnek?
Haladjanak ide sorba, kiderítsék valódi létük
Ember-e avagy replikáns, meghalni melyik készül?

Holden hibát vét: megijeszti alanyát, ki megelőzvény bűnös léte lelepleződését, fegyvert ránt, többször belelővén gyilkos golyóját Holden testébe. Balra Ádám egy kínai büfé előtt, Lucifer egy újságot nyújt át neki.

ÁDÁM Mily kor ez? Melynek zord utcáin
Sötétség leple ember szívét bekebelezve,
Nyomasztó terhet vállaimra téve,

Nyakam köré felelősség hurkát szorítva
Ontja magából ezen ember által okozott átkot.
Mondd, ó Lucifer, mondd! Mi hasznom,
Célom van itt énnekem, eme zajos utca bódéjában?

LUCIFER Jövő ez, barátom, távoli jövő,
Melyben emberszabású nem azt jelenti már
Mint régen, ránézel, meg sem mondd, nem ember,
Úgy lélegzik, jár-kel, ahogyan te,
Feladatát programozva végzi,
Erős, intelligens, embertől különbbé semmi
nem teszi.
Kivéve talán csekély hibáját, miszerint
Négy évnél több időt Teremtője neki nem ad.
Replikánsnak nevezik ezt újonnan.
Robot, mely életre kelt, bár kétséges hogyan.

ÁDÁM Replikáns, mondd. Mihez kezdék én velek?
Nincsen dolgom többé már azokkal,
Mióta fejevadász állásom föladtam.
Föladtam kutatások, keresések,
Fejükre halált ne én, Teremtőjök mérjőn!

Egy furcsa úr, Mr. Gaff tűnik fel.

MR.GAFF Deckard uraság! Maga le van tartóztatva,
Ezért kérném, hogy kezüket feltartva,
Jöjjenek velem a Blade Runner otthonába,
Fáradjanak vélem bé, a rendőrkapitányságra.

Bryant kapitány, Deckard főnöke íróasztalánál ülve fogadja látogatóit.

BRYANT Kötelességed néked, társadalmat szolgálni,
Felbőszült replikánsokat érdekünkben kiírtani.
Szennyek csupán e világon, kiknek létezését
Nem engedheti meg kormányom.
Négyen vannak ők, kikre vadásznod kell,
Őltek, loptak, csaltak, teremtőjükhöz
már úton vannak.
Menj hát Tyrell-hez segítőddel, haladj!

Ádám és Lucifer a Tyrell-vállalatnál. Éva, mint Rachel, legújabb prototípusú replikáns.

TYRELL A legújabb mű készen, igen.

A gép forog, az alkotó pihen.

Jövel barátim, csak bátran,
Gyönyörködjék legújabb munkámban.
Titokban elárulám, ez a lány más.
Kísérlet csupán, noha igen tartós,
Emlékei nem valódiak, kissé sajnálandom,
Nem tudja szegény, hogy replikáns vagyon.
Teszteld csak le bátran, okos leány.

ÁDÁM Ismerős ő énnékem, csak tudnám honnan,
Szemei csillogását esmérem valahonnan,
Háromszor annyi kérdés, mint másnak
Ezt nevezem igazi nagyalkotásnak!
Szökevény android nyomába eredjünk hát,
Meglátjuk, hogy Isten nyomnak mit ad.

LUCIFER Isten? Ádám, ne emlegesd,
Szádon nevét többet ki ne ejtsd.
Összpontosíts íme feladatodra,
Lám, a földön az mégis micsoda?

Ádám és Lucifer a szökevények után kutatva a földön nyomokat lelnek.

ÁDÁM Nyom nyom hátán,
pikkely és egy köteg fénykép,
Nem ez érdekel engem, fontosabb az emberi lét.
Ki az a leány, ki lehet? Látnom kell újra,
Szívem, lelkem érte eped, agyam bolondítja.

Gyarló, bűnös férfi édes finom nőre
Úgy vágyik, mint csecsszopó anyjának keblére.
Látnom kell Őt, Lucifer, hozd elébem rögtön,
Még mielőtt irdatlan haragra gerjödöm.
Hazamenénk tüstént, fel a lakásomra,
Hátha ottan vár rám szívemnek angyala.

LUCIFER Türelem Ádám, csillapítsad vágyad
Nőre tenéked idődet ne szánjad.

ÁDÁM Hallgass, Lucifer, érteni ezt te nem tudod.
Nem néked hozták le az égről a csillagot.
Ez az, ez az, miért mindég epedtem,
Ott áll már ajtóm előtt kedvesem,
Ki valamért oly' ismerős énnékem.
Éva volna? Éva az talán?

ÉVA Magamat megesmérni jöttem,
Kilétemet megtudni akarom én,
Ne érezzem úgy, nem vagyok más,
mint egy jövevény.
Kiderült biza, nem vagyok én sem különb,
Replikáns vala, emiatt szöké szemeimbe könny.

Éva elroban. Ádám kivégezé egy replikánst. A sötét utcákon egy másik szökevény támad rá, életét Éva menti meg. Távoznak.

ÁDÁM Lakásomon ím szívesen látlak,
Tartozám neked, életemért téged áldlak.
Mutasd hát mit tudsz angyalom,
Kezeidet zongorán táncolva csodálom.
Éva, ó, Éva, elhagyád a vállalatot,
Szökött androiddá váltál, vadászni rád is fognak.
Ne menj innét el, maradj velem,
Töltsd velem az éjszakát, benned kedvem lelem.

Roy Batty, a szökevény replikánsok vezetője teremtőjével társalog miután sikeresen bejutott őbozzá.

TYRELL Sajnálatom kifejezni nem tudom,
Ennél jobbat képtelenség vala alkotnom.
Négy esztendőnél többet nyújtani nem tudtam,
Sajnálatos, röstellem bűnöm valóban.
Élvezd hátralevő idődet, mely adaték,
Te a lehetőségek szerint a legjobban készültél.

ROY Ki vagy te, hogy megmondd mit tégyek?
Szánalom a létem temiattad,
Szánalom, amiért csak téged átkozalak.
Lelkünk veletek rokon, s mégsem élhetünk
Általatok teremtett szörnyű szenvedésünk.

A kétségbeesett Roy elvakult dühében lelővé teremtőjét.

ÁDÁM Lelővéd egyetlen Teremtődöt,
Kinek köszönhetéd életed,
Ki átkos műve ellen mit sem tehetett.
El kellene engedned eme dühöt,
Mellyel újonnan csak a harcot szüled.
Megmenteni téged immár nem lehet.

ROY Életem értelmét veszté,
Barátim élet értelmére a választ oly' bőszen keresé.
Hiábavaló volt tehát minden tettünk,
Nem kellett volna életüknek vesznük.
Mi értelme ennek: ember avagy robot,
Igazságot nem más, én mondom.
Apró különbség van köztünk csupán,
Nem az életkor, amire gondoltál.
Az eszme, amely oly nagyon eltérő,
Mienk sokkal nemesebb, pedig nem vagyunk „élő”.
Teremtettek, műveitek később elpusztítván,
Csak létrehoztok, következményekre
nem gondolván.
Életet adtok, amit aztán elvesztek,
Eszetekbe nem jut, hogy elítélendő amit tesztek.
Gyilkoltok, loptok, s gyarlók vagytok,
Sosem elég tinétek, amit fentről kaptok.
Hiszen ti akartok felül lenni, ne legyen
Nálatok feljebbvaló, ki tudna néktek parancsolni.
Istenné válás célotok,
Ámbár nem vagytok mások, csupán csak állatok.
Állatok, melyek csúcsra képzelik magokat,
De teremtményetek leigázá fajotokat.
Nem csak azok vagyunk, kiknek ti hisztek minket,
Szeretünk, álmodunk, érzünk mindent.
Eljön még egyszer az az idő mikor ti léstek
A mi helyünkbe, szolgáskorba,
Reátok vár majd kényszerű robotmunka.
Reátok, kik Istennek képzelétek magatok,
De nálunk több lélek néktek sem adatott.
Nemesebb a nem élő, mit robotnak
hívtok,
Eljön még a csata, mit halálotokig vívtok.
Átok jöjjön reátok, azt kívánom néktek,
Fejetekre nagy csapást mér egyszer népem.
Kárhózzatok el mind, akik vagytok,
De az Isten mérjen rátok haláltáncot.

Roy holtan esik össze. A színpad közepén sírgödör, a szereplők felvonultanak, táncolnak, majd elkarbozzanak.

LUCIFER Jól figyelj, Ádám, minden apró részletre,
Nem tudod, mi titkot tartogat ezen eszme.
Jól figyelj e világ minden dolgára,

Jól figyelj, hiszen mindennek megvan a maga ára,
Kiléted még titok számodra.
Gondolkodjék, amin kell, de erősen,
Mielőtt életed elvevék előled.

ÁDÁM
Mi vagyok én, Lucifer, robot volnék magam is?
Nem lehet, képtelenség, nem csalódhatok most is.
Valótlan lett volna minden, amit tevék,
A valótlannál is valótlanabb, ezt feltételezéd?
Kiábrándulék eme korból,
Elegem van a sok szörnyűséges álomból.
Elegem van emberekből, robotokból, istenekből,
Undorodék magamtól undorodék az élettől.
Nem lehet, hogy végig eme hazugságban éltem,
Vagy álomba ringattam magam, értem.
Elhiszém, hogy fontos vagyok,
Hogy fontos szerepet én betöltevék,
De kiderül, hogy nem vagyok az, aki oly' annyira
lenni szeretnék.
Vigyél engem el, Lucifer, egy új korba,
Álom vagy valóság, de kell nekem emberek hona.
Emberk hona, hol nem
foglalkozom azzal,

á l m o d n a k - e
a z a n d r o i d o k

elektronikus bárányokkal...

Jankovics Marcell animációs filmjének képe

Variációk Csokonaira és illúziókra: egy síkfőkúti hétvége margójára

A síkfőkúti magyar szakos hétvége minden percét áthatották a művészetek: bár a programok főleg az irodalom köré csoportosultak, építészeti, zenei és képzőművészeti tudásunkat is bővíthettük. Csokonait megzenésített verseken és slamen keresztül is megidéztük; Baranyai Norbert tanár úr Nyugatos pólója pedig fűtött viták témájaként szolgált arról, ki a legjobb magyar költő. Még az éjjeli kötetlen beszélgetések is nagy arányban tartalmaztak irodalmi program-, és könyvajánlókat, de szó esett az egyetem szakkollégiumairól és a tehetséggondozó program előnyeiről is. A felsőbbévesek jó tanácsokkal látták el a fiatalabbakat, a hatodévesek pedig a tanítási gyakorlatuk kulisszatitkait osztották meg a többiekkel.

November tizennyolcadikán, délután indult el a csapat Síkfőkútra: a több évfolyamból összeverbuválódott magyar alap-, és a tanári szakos hallgatókat Balajthy Ágnes és Bódi Katalin tanárnő, valamint Áfra János kísérte. A hangulatos buszút során kigyönyörködhattuk magunkat a ködös, őszi tájban. A síkfőkúti Soó Rezső Kutatóház elfoglalása után már kezdődött is az első program, Csörsz Rumen István előadása a közösségi tér agancskoszorújában. A programot az Újesztendei gondolatok című mű nyitotta, de az eredeti, tizenkilencedik századi hangszerekkel kísért Csokonai-versek között szerepeltek olyan népszerű darabok is, mint a Tartózkodó kérelem. A verbunkosok és elégikus művek mellett pajzán dalok is felcsendültek. Az előadást végül közös éneklés koronázta meg, a Bakhushoz című vers tekerőlanton megszólaltatott refrénjébe kapcsolódhattunk be, így egy kicsit visszahelyezkedve abba a közös, zenés élménybe, amit Csokonai korában jelentett az irodalom. Csörsz Rumen István az éneklés mellett kérdésekkel is bevonta a közönséget, illetve sokat mesélt a versek mögötti történetekről, így ez a program tökéletes nyitánya volt a hétvégének.

Az ezt követő workshopon Ureczky Eszter tanárnő, a BTK Tudományos Diákköri Tanácsának elnöke egy szemléletes diasorral mutatta be, melyek a jó prezentáció ismérvei. Az Országos Tudományos Diákköri Konferencia helyezettei, akik velünk tartottak, gyakorlati tippekkel egészítették ki az elhangzottakat.

A nyertes Juhász Tibor mellett Urbán Andrea és Kovács Edward őszintén beszéltek az érzéseikről: szóba került a bizonytalanság, önmagunk megkérdőjelezése, sőt, az imposztor-szindróma is. Tapasztalataikkal nagy valószínűséggel mindenki tudott azonosulni, a tanárok pedig a zsűrizés részleteiről és a saját konferenciaélményeikről számoltak be, így az este végére sokan kedvet kaptak a TDK-ra való jelentkezéshez.

A közös vacsora után egyszerre több szintéren folytatódott az este: a konyhában, a közösségi térben és odakint alakultak ki a beszélgetések gócpontjai. Balajthy tanárnő lelkesen mesélt vicces történeteket a lépcsőn ülve. A kinti hőmérő mindig informált bennünket arról,

hogyan éppen mennyire kell fázni: első este még hét fok volt, de ezután sajnos csak hidegebb lett. A közösségi tér, mely ténylegesen a szálláshely lelke volt, mindkét este táncparketté alakult, a közösen elénekelt örökzöld dallamok pedig kihallatszódtak a sötét síkfőkúti éjszakába.

A szombati családi reggeli előkészítése elsősorban Bódi Katalin tanárnőnek volt köszönhető. A kinti deres táj, és a meghitt beszélgetések éles kontrasztja tette igazán otthonossá a légkört. A délelőtti folyamán bemutatásra került a Helikon Irodalom- és Kultúratudományi Szemle új, Kultúrorvostan/Orvosi Bölcsészeti című lapszáma. A szám szerzőit, Bódi Katalint, a BTK Irodalomtudományi Intézetének igazgatóhelyettesét és Nagy Hildát, az ELTE doktorandusz-hallgatóját, illetve a társszerkesztőt, Ureczky Esztert, a *Kultúra és kontamináció* című mű szerzőjét Áfra Jánost kérdezte a témával kapcsolatos személyes kötődéseikről. Bódi a 2019-ben megjelent, díjnyertes *Éva születése* című munkájában már behatóan foglalkozott a női tapasztalatok és a női test reprezentációival, amely szerinte hiánycikk az irodalomban, így a lapszám fő célja a szemléletformálás. Nagy Hilda fókuszában a betegségnarratívák állnak, leginkább Csáth Géza fogta meg, míg Ureczkyt, aki Medical Humanities címmel Facebook-oldalt is vezet, saját múltbéli tapasztalatai inspirálták a gondoskodás etikájának kutatására.

Forrás: Végh Darinka

Szombaton a távozó Bodrogi Ferenc tanár urat és Ureczky Eszter tanárnőt Fodor Péter tanár úr váltotta, akinek vezetésével, a lapbemutató után, elsétáltunk az Attila-kúthoz, majd következett a közös ebéd, amit Katika néni készített el nekünk. Az összművészeti hétvége következő állomása a noszvaji De La Motte kastély volt, melynek különlegességét csak fokozta Fazakas Gergely tanár úr szakszerű körbevezetése.

Forrás: Végh Darinka

rímelt a Csörsz Rumen István-koncertet záró közös éneklésre. A szabadságot allegorizáló angol kertről Bódi Katalin mesélt a szürkületben.

A közös vacsorát a Csokonai újratöltve slam poetry-est követte, melyet Somogyi Tibor slammer és magyartanár moderált Gyarmati Dominik harmadéves magyarszakos hallgatóval karöltve. Tibi egy prezentáció és egy saját mű segítségével vezette be a hallgatóságot a slam alapjaiba, majd hat-hét fős csoportokban mi is kipróbálhattuk magunkat a műfajban: egy Csokonai-verset írtunk át egy QR-kódon kapott zenei alapból és néhány hívószóból inspirálódva. A zsűriben Tibihez és Dominikhoz Balajthy tanárnő is csatlakozott. Minden csoport hihetetlen kreativitásról tett tanúbizonyságot, de Pótor Balázs és Kecskeméti Kata előadása igazán kiemelkedő volt. Fazakas tanár úr nyelvi virtuozitását csillogtatta, a Misi's bitches formáció pedig olyan aktuális kérdésekre reflektált, mint a DKV-közlekedés. A hétvége záróakkordját mindenki nagyon élvezte, a kész szövegeket pedig a zsűri összegyűjtötte, hogy az élmény az utókornak is megmaradjon: ahogyan Dominik fogalmazott, legyen majd mit elővenni egy öt-tíz év múlva esedékes síkfőkúti kiránduláson is. Szombat éjjel a közösségi tér komoly társasjátékozásnak és kártyapartiknak adott otthont, az alagsorban pedig verre menő pingpong-párbajok zajlottak.

Forrás: Végh Darinka

Az Eszterházy-kastélyt imitáló épületjével kisebb belül, mint amekkorának kívülről tűnik: kicsi a belmagasság, ezt hívatottak ellensúlyozni a falfestmények és a kandeláberek is. A sala terrenában, azaz a nyári hűsölőben, lugast imitáló halványzöld festés fogadott bennünket. Az illúziókeltés módszereire minden teremben láthattunk példát: a pilaszterek sem faragottak voltak, csak azok ecsettel imitált másai, továbbá a kastély „dizájnereinek” kilétét is homály fedi. A kétkarú lépcsőn felérve még több ismeretlen alkotó freskói fogadtak minket, többek között a sassal díszített madaras terem. A mennyezetet felhők díszítették, hogy ezzel is tágítsák a teret. Itt is megjelent a Bacchus-kultusz, ami kiválóan

A hajnalig tartó beszélgetések után a vasárnap reggel nehezen indult be.

Egy utolsó csoportkép után fájdalmas búcsút vettünk a helyszíntől, és nem sokkal dél után érkeztünk az egyetem elé. A nyugalom szigetén eltöltött hétvége azonban nem ért véget itt: a márciusi visszatérés ígérete mellett ugyanis számos terv fogalmazódott meg a magyar szak jövőjére nézve.

A kellemeset a hasznossal összekötve olyan élményben volt részünk, amely máshol átélhetetlen lett volna.

Lackfi apjának a kakasa

Vastag felhőréteg borította az eget, lassan eleredt az eső január huszadikán. Kicsik és nagyok szívét azonban izgalommal töltötte meg Lackfi János hangja, aki a Karakter 1517 Kávézó és Könyvesboltban tartott felolvasóestet. Boldog gyermekkacaj töltötte meg a helyiséget a kezdés előtti percekben, az eső kopogását sem lehetett hallani az érdeklődők morájától.

Érkezik a megnyitó pillanata, és a hely lassan elcsendesül. Rövid szervezői sorokat követően maga az író is köszönti a közönséget. Szól magáról és műveiről, valamint biztosítja hallgatóságát, hogy mindenki kedvére kíván tenni ma este. Így bevezetőjében arra is kitér, hogy Himnuszunk 200. évfordulójánál járunk s emellett nem mehetünk el szó nélkül. Felveti a gondolatot, hogy gyakran kevés figyelmet fordítunk arra, valójában milyenek is voltak adott versek keletkezési körülményei. Kezébe veszi *Száll a kakukk a fészre* című átiratánál, hogy fellapozza a *Himnusz* dramatizált változatú művénel. A felelgető sorok mosolyt csálnak minden korosztály arcára, hisz Lackfi nem csak felolvassa, hanem elő is adja alkotását. Választ kapunk arra is, hogy az író hogyan képzei el Isten választ himnuszunkra. Kronologikus sorrendben haladva Petőfi 200. emlékévéről is megemlékezik, majd *Altató* című parafrazis felolvasásával rója le tiszteletét József Attila előtt, amihez a Vörös Istvánnal közösen megírt *Apám kakasa* című kötetet veszi kezébe. A család és a gyermeknevelés bensőségességét tárgyalva a felolvasást magánéleti részletek megosztásával teszi színessé. Megtudhatjuk, hogy öt gyermekét nevelve és öt unokáját várva tudja, legtöbb esetben nem az esti rutin döcögős, sokkal inkább a reggelek indulnak nehezen. A délelőttök kihívásait a *Keltető* soraiban foglalja össze.

Forrás: Nagy Zsófia

A felolvasott kötet a család tematikáját járja körül. A lassú reggelek motivikus eleme a kakas, így kezdi el értelmezni Petőfi családi háttérét, amely meghihlette az *Anyám tyúkjá* című művét.

Elmondja, hogy a vers a tehetetlen szeretetet fejezi ki, amely félti az öregedő szülőket, segítene, de be kell lássa: saját élete is zajlik, míg a szülők egyre kiszolgáltatottabbak lesznek.

Ismét színvonalas előadásban eleveníti meg az író saját, a kötet címadó művét: az *Apám kakasát*. Ez sokkal inkább az idősebb közönségnek szólt. Azonban a kisebbeket sem hagyja sokáig megszólítatlanul, hisz átköltött *Bóbitáját* is felolvassa, és kitér arra a gyakori jelenségre is, hogy sok gyermek félreérti a sorokat, emiatt várják a „Gézamalacos” részt. Rámutat, hogy sokszor akaratlanul rejlenek mögöttes jelentések a versekben. Norvég barátok gyermeke hívta fel figyelmét arra, hogy a versben a norvég bicikli szó is megbújik. Szót ejt a gyermeknyelv csodáiról is.

A felolvasóest végéhez közeledve osztja meg gondolatait mesésköteteiről is. Előbb rövid mesét olvas fel az erényekről. Az estet zárva érkezünk el közös, képzeletbeli családjunk estéjéhez, ahol az alkotó arról beszél, hogy az esti mesék sosem elegek, mindig „csak még egyet” el kell mondani. Éppen ezért alkotta meg Ijjas Tamással *A világ legrövidebb meséi* című kötetét, amelynek egyik kedves meséjével búcsúzik közönségétől az alkotó. A dedikáló asztalnál tömött sorok alakulnak ki, és a távozók a tér meghitt, jóhangulatú melegéből a lámpafényes, esőszagú, csípős hidegbe távoznak.

Hétköznapi történet – különleges alkalom

2023. január 21-én a magyar kultúra napja és Madách Imre születésének 200. évfordulója alkalmából a szerző Hétköznapi történet című novellájából készült darab nyílt próbáján vehettek részt az érdeklődők a Csokonai Fórumban.

A program szervezői számára is meglepően sokan gyűltek össze és várhoztak izgatottan a Csokonai Fórum színészbüféjében, ahol Vadász Krisztina, a produkció rendezője köszöntötte a jelenlévőket. Rövid beszédében elmondta, hogy a különleges alkalom Madách születésnapjához kapcsolódik, illetve kiemelte a mű aktualitását, a novella ugyanis tükrözi azt a nőgyűlöletet, amely az író jellemzte a szöveg keletkezésének idején, az előadás célja pedig éppen az, hogy egy ennek a szemléletnek ellentmondó olvasat lehetőségét kínálja fel.

Az elpróbált jelenetek középpontjában azok a kérdések álltak, amelyek a Madách-novellában a leginkább meghatározóak: a nemek eltérő megítélése, illetve a működésképtelen vagy a társadalmi normákat megszegő (például házasságtörő) férfi-nő kapcsolatok.

A próba még ugyanott, a színészbüféjében megkezdődött: a narrátor szerepét alakító Ráckevei Anna belekezdett a történetmesélésbe, olyan természetességgel, hogy úgy érezhettük, mi magunk is a mű világának részeseivé válunk. Ezt követően átmentünk a Balettterembe, ahol folytatódott a próba, immár Ráckevei Anna mellett Bakota Árpád, Csata Zsolt, Kiss Gergely Máté, Gelányi Bence, Kránicz Richárd, Mészáros Ibolya és Tolnai Hella színművészek részvételével. Előre figyelmeztettek minket, hogy a terem akusztikája nem éppen megfelelő, ez azonban egyáltalán nem tette számunkra kevésbé élvezetessé a próbafolyamatot. A helyiség adottságai inkább előnyt jelentettek, ugyanis az alacsony

lelátókról a hagyományos színházi előadásokhoz képest közelebből figyelhettük meg a színészek mimikáját és mozgását. Megtudhattuk, hogy milyen nagy koncentrációt és mennyire sok gyakorlást igényel az adott mozdulatsorok pontos kivitelezése. Némelyik jelenetet többször is újratekinttek, a hibák azonban sem a színészeket, sem a közönséget nem keserítették el túlzottan – éppen ellenkezőleg, inkább derűtséget váltottak ki –, és attól sem kellett félnünk, hogy ettől monotonná válik a

Forrás: Csokonai Színház Facebook-oldala

próba, hiszen minden alkalommal sor került kisebb módosításokra, amelyeket kifejezetten izgalmas volt nyomon követni.

A nyílt próba nagyjából egy órán át tartott, és amikor véget ért, a közönség soraiból valaki megjegyezte: „a legizgalmasabb pillanatban”. Remélhetőleg lesz majd lehetőségünk megtekinteni a teljes darabot is, amelynek alakulási folyamatába bepillantást nyerhettünk a magyar kultúra napja és a Madách-évforduló alkalmából.

Forrás: Csokonai Színház Facebook-oldala

Pótor Balázs Petőfi él! De nem volt soha rab.

Lassan ötödik éve ad otthont a Bajcsy-Zsilinszky utca közismert ivója, az Egri Borozó a debreceni irodalomkedvelők találkozájának, a Pincelírának, amelyet megközelítőleg már hetvenedik alkalommal rendeztek meg. Idén Petőfi Sándor születésének 200. jubileumára egy tíz alkalmas versfelolvasással egybekötött megemlékezéssel készültek. Kéthetente 20-20 percben, tematikusan haladva idézik meg Petőfi alakját a szerelmi lírájától egészen a hazafias versekig.

Ahogy a főszervezőtől, Mester Istvántól megtudhattuk, az eseményen hagyományosan mindig azon szerzők alkotásait elevenítik fel, akik éppen évfordulót ünnepelnek. Most sem volt máshogy, Petőfi mellett helyet kaptak Madách Imre, Mikszáth Kálmán, Csengey Dénes, Bereményi Géza művei is, de Kölcsey Ferenc Himnusza sem marad(hat)ot el. A helyszínről annyit még érdemes tudni, hogy már lassan 250 éve csapszékként funkcionál. Ez természetesen teljes mértékben nem igaz, mivel az évek során kétszer is leégett az épület, de az biztos, hogy mindig is italt mértek ebben a házban.

Az est alatt a Katedra Színházi Műhely tehetséges fiataljai Józsei Zoltán tanár úr vezetésével prezentálták „romantikus” költőnk verseit, egy-egy zenés feldolgozással színesítve a Pince homályát. A találkozó aktuális mottóját Reviczky Gyula *Petőfi él! De nem volt soha rab* című versrészlete adta. A fellépők színre vitték Petőfi szabadságharcról, nemzetről, szerelemről, románcról szóló líráját, úgymint: *A leánykához*, *Szerelem és bor*, *A magyar nemzet*, *Júliához*, *Véres napokról álmodom*, *Magyar*

vagyok, valamint például a *Nem ért engem a világ* című vers kiváló feldolgozását hallhattuk gitárkísérettel. A produkció után Mester István, a Pincelíra megálmodója és megvalósítója emlékezett meg a születésnapos költőóriásokról.

Az ember tragédiája szerzőjének *Felköszöntés* című szövege hangzott el, majd utána Sőreghy Ágnes debreceni színésznő előadásában Mikszáth *Otthon* című költeménye. Megismerkedhettünk Csengey Dénes lánglelkű alkotásaival, akinek még Cseh Tamás is megénekelte műveit *Még repülés* című albumában. A 20. század magyar krónikásánál maradván: Bereményi Géza születésnapja alkalmából hangzott el *A magyarok Istene* című zseniális darabja.

Érzésem szerint a Pincelíra essenciája teljes mértékben érezhető volt, a magyar költészet remekait szavalták, olvasták irodalomszerető emberek, jóféle egri bor társaságában. Petőfi él most is, de hát, nem volt sose rab!

Forrás: Egyetemi Élet

Kölcsey és Debrecen – Kiállítások a magyar kultúra napja alkalmából

Az idei magyar kultúra napján a Himnusz keletkezésének kétszázadik évfordulóját ünnepeltük. Ennek keretében Debrecen egyhetes programsorozattal várta az érdeklődőket január 17. és 24. között, köztük több olyan kiállítással, amely Kölcsey Ferenc életét, debreceni diákéveit és a Himnusz megalkotását állította középpontba.

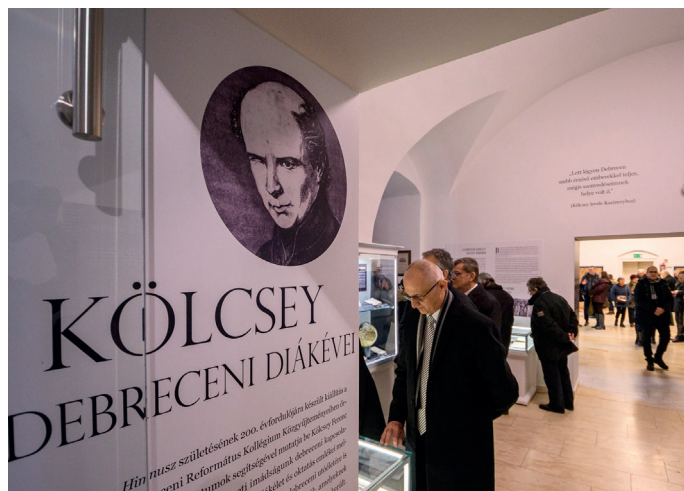
Január 21-én kezdődött meg a *Kölcsey és a Debreceni Református Kollégium* című esemény a Debreceni Református Kollégium Múzeumában. Először koszorúkat helyeztek el az épület előtti Kölcsey-domborműnél, majd a Kollégiumi Kántus éneke, Csorba Dávid múzeumigazgató és Győri János, a Tiszántúli Református Egyházkerület közgyűjtmenyi igazgatója nyitották meg a *Kölcsey debreceni diákévei* című kiállítást. Csorba Dávid köszöntőjében számos olyan reformkori személyre és alkotásra utalt, amelyek fontos részét képezik nemzeti emlékezetünknek, és kiemelte a Református Kollégium jelentőségét Kölcsey nevelésében. Ezután Győri János bemutatta a kiállítást, amely – ahogy

ő fogalmazott – „hagyományos eszközökkel építkezik a témához illő szolid eleganciával.” A kiállítóteremben szándékosan nem voltak interaktív okoseszközök, a falitáblákon olvasható szövegek pedig terjedelmesek, ezzel megállásra és elgondolkodásra készítve az oda látogatókat. A vitrinekben olyan dokumentumokat láthattunk, amelyek valamilyen módon Kölcseyhez kapcsolódtak. Az első teremben kiállított darabok a korabeli Debrecen és a Kollégium világát jelenítették meg. Megismerkedhettünk a Kollégiumban használt tankönyvekkel, eszközökkel, Kölcsey olvasmányaival és az őt tanító professzorok műveivel, a falakon pedig vers- és levélrészleteket olvashattunk, amelyek egyfajta

mottóként szolgáltak a kiállításához. Ezeken túl a Kollégium Nagykönyvtárának olyan könyveit is megnézhetjük, amelyek szellemi alapként szolgálhattak a Himnusz elkészültéhez többek között egyházi énekek és jeremiádok formájában. Ezek mellett megtekinthettük még Kölcsey halotti leplét és szatmárcsekei kúriájának két asztalát is. A második teremben elhelyezett tárlók pedig a Nagykönyvtár Kölcseyhez köthető könyvészeti munkáit állították középpontba. A kiállítás egész évben várja az érdeklődőket a Kollégium Múzeumának nyitvatartási idejében.

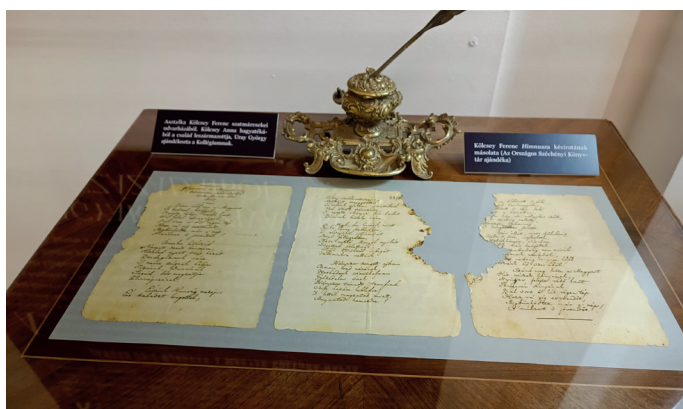
A megnyitót követően 15 órától a Kollégium Dísztermében a Himnusz 200. évfordulója alkalmából emlékülésre várták az érdeklődőket. Az ünnepség Csikos Sándor, Kossuth-díjas színművész *Himnusz*-szavalatával kezdődött. Az ülés megnyitását és levezénylését Baráth Béla Levente, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem rektora végezte. Nyitóbeszédében a megkoszorúzott Kölcsey-dombormű előtörténetét ismertette. Ezt követően Fekete Károly, a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke és Puskás István, Debrecen kulturális alpolgármestere köszöntötte a megjelenteket. Fekete Károly a Himnuszról az önvizsgálat és a bűnbánat verseként beszélt, motívumait vallási szempontból értelmezte. Révész Imre szavait idézte, aki úgy fogalmazott: „A Himnuszt nem írhatta volna meg és nem imádkozhatta volna el Kölcsey, ha nem a Debreceni Református Kollégiumban kapta volna meg döntő, az egész életét meghatározó ihletet.” Puskás István beszédében kiemelte a magyar kultúra napjának fontosságát, legyen az irodalom, komoly-, vagy könnyűzene. Utalt arra is, hogy ez az év azért is különleges, mert a Himnusz mellett Madách Imre és Petőfi Sándor kétszázadik, Csokonai Vitéz Mihály kétszázötvenedik, Borbély Szilárd hatvanadik születésnapjára is emlékezünk. Emellett zenei téren is van mit ünnepelni: a Kodály Filharmonia száz éve alapult, az első debreceni beat-koncertet pedig hatvan éve rendezték meg. A Kollégiumi Kántus énekét az ülés alatt kétszer is meghallgathattuk. Előbb a 130. genfi zsoltárt adták elő, majd ennek a dallamára a Himnuszt, ami különleges zenei élményt nyújtott.

Forrás: Kandert Szabolcs

Hoppál Péter, Magyarország Kormányának kultúráért felelős államtitkára ünnepi beszédét Kölcsey és a *Himnusz* jelentősége köré építette fel. Kiemelte, hogy a Himnuszban megszólított Isten a zsoltárparafrázisokban megszólított Úr Istennel azonosítható, ezzel pedig Kölcsey kívül helyezkedett az akkori protestáns-katolikus vitákon, hiszen egy katolikus a Boldogasszonyhoz, egy református pedig Jézus Krisztushoz intézte volna imádságát. Ezután S. Varga Pál, akadémikus, a Kölcsey Társaság elnöke és a Debreceni Egyetem professzora *A nemzeti múlt szakralizálása Kölcsey Ferenc* Hymnusában címmel tartott előadást, melyben a különböző nemzetfogalmak (eredetközösségi, hagyományközösségi, államközösségi) mentén értelmezte a művet. A Himnusz jelentőségét abban látja, hogy a magyar történelem szakralizálása révén egyesíteni tudta a három különböző nemzetfogalmat, ami hozzájárult a modern magyar nemzet kialakulásához. Az ülés zárásaként pedig Rózsa Dávid, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója négy *Himnusz*-kéziratmásolatot ajándékozott többek között a Debreceni Egyetemi és Nemzeti Könyvtár főigazgatójának és a Méliusz Juhász Péter Könyvtár igazgatójának.

Január 22-én vasárnap nyitották meg a Kölcsey Központ Bényi Galériájának *A Himnusz nyomában – 200 év lenyomatai Kölcsey szülőföldjén* című fotókiállítását, amely a Partium Ház közreműködésével valósulhatott meg. A fekete-fehér fényképeket Tóth István, nagyváradi fotóművész készítette Kölcsey életének meghatározó színterein: Szödemeteren, Álmosdon, Debrecenben, Nagykárolyban és Szatmárcsekén. Az érdeklődők negyven fotót tekinthettek meg, illetve rövid összefoglalókat olvashattak arról, hogy miért volt fontos az adott település Kölcsey életében. Debrecenről például így ír a Himnusz szerzője: „Lett legyen Debrecen szebb érzésű emberekkel teljes, mégis szenvedéseimnek helye volt ő, melyek eltávozásommal kisebbedni látszanak.” A kiállítás március 5-ig volt megtekinthető a galéria Hunyadi utcára néző kirakatában.

Forrás: Nagy Zsófia

Kecskeméti Kata „a legszebb emlékem (...) egy telefonhívás...”

Papp Hunor a Debreceni Egyetem ötödéves tanár szakos hallgatója. A kezdetektől mentorként tevékenykedik a Tanítsunk Magyarországot programban, így az mondhatni végigkísérte egyetemi éveit, sőt az utóbbi másfél évben még inkább mindennapjainak része. Oktatáskutató gyakornokként a mentorprogramban zajló közös munka hatásának vizsgálata lett a kutatási területe, az így megismert eredményeket pedig mentor nagykövetségként is igyekszik hasznosítani a TM fejlesztése érdekében.

Tympanon: Hol találkoztál a mentorprogrammal? Mi motivált arra, hogy te is csatlakozz?

Papp Hunor: 2019-ben indult a program, én ekkor fejeztem be első évemet az egyetemen. Emlékszem, hogy a barátnőmmel éppen görgettük a Neptun-üzeneiteinket, amikor ráakadtunk a program felhívására. Ahogy korábban említettem, tanárszakos vagyok, így azonnal gyakorlatszerzési lehetőséget láttam a mentorálásban. Korábban is tanítani szerettem volna, akár már az egyetem alatt is, de eddig a felhívásig ez sajnos nem tűnt megvalósíthatónak. Éppen ezért miután olvastunk a TM-ről, a következő tárgyfelvételnél a mentorálásra felkészítő kurzus az elsők között szerepelt, amit felvettünk. Jól is tettük, hiszen a több száz férőhely néhány perc alatt teljesen betelt. Ez jól mutatja, hogy mekkora érdeklődés övezte a programot már az induláskor is.

Tympanon: Hogyan lehet egy ilyen nagy feladatra felkészülni?

P.H.: Nehéz lenne azt mondani, hogy egy-egy egyetemi kurzus teljes mértékben képes felkészíteni a mentorálásra, még akkor is, ha a legfontosabb alapokat itt szerezhettük meg. Szerintem ez inkább alkati kérdés. Ha képes vagyok empátiával és érdeklődéssel fordulni a gyerekekhez, akkor ők is hasonlóan fognak válaszolni. Ha jellemtárunkban megvan a türelem, a szociális érzé-

Forrás: Papp Hunor

kenység és a tenni akarás, akkor biztosan jó mentorok leszünk.

Tympanon: Milyen alapvető emberi tulajdonságok segítenek a munkád során?

P.H.: Számtalanszor állítanak kihívások elé a gyerekek, így mi is épp úgy fejlődünk a közös munka során, ahogyan ők. Türelem és kitartást tanulunk, azt gondolom, hogy ezek elengedhetetlen képességek lesznek tanárként is. Ehhez az apró sikerek segítenek hozzá bennünket. Még ha olykor kis lépésekben is haladunk a mentorálással, akkor is minden alkalom után azt érzem, hogy büszkévé lettünk magunkra, hiszen közelebb kerülünk a célunkhoz, ahhoz, hogy ezek a gyerekek egyszer sikeres felnőttek lehessenek.

Tympanon: Mi volt a mentorságod legszebb pillanata?

P.H.: A szülők és a pedagógusok támogatása hatalmas lendületet adhat a mentorálásnak. Ha a legszebb emlékem kellene kiemelnem, akkor egy telefonhívás jut eszembe, ami nem sokkal a középiskolai felvételi eredményeinek kihirdetése után zajlott. Az egyik mentoráltam édesapja a felvételi után büszkén hívott fel, hogy megköszönje a két év közös munkáját.

Érezhető volt a szavaiban, hogy tisztában van azzal, hogy sem családtag, sem pedig a fia tanára nem vagyok, ennek ellenére mégis egy oldalon állunk.

Meghívott kávézni, hogy iskolán kívül kötetlenül beszélgethessünk. Azóta is jó kapcsolatot ápolunk, sőt amikor egy évvel később a kisebbik gyermeke is mentorált lett, akkor neki is én lehettem a mentora. Jobban megismerve a családot látom, hogy keményen dolgoznak a lehetőségek megteremtésén. Én ebben szeretnék segíteni nekik.

Forrás: www.tanitsunk.hu

Tympanon: Hány mentoráltad volt eddig?

P.H.: Az elmúlt 4 és fél évben 13 mentoráltam volt és további 200 mentorált és számos mentorjelölt munkáját segítettem az úgynevezett „élménynapok” során, melyek a mentorok gyakorlati képzését zárják minden félévben. Azt tapasztaltam, hogy minden mentorált különböző, ennek ellenére elég könnyen meg tudtuk találni a közös hangot minden esetben, hiszen az alacsony korkülönbség miatt az érdeklődési körünk is hasonló. Volt néhány mentoráltam, akikkel a foglalkozások után együtt játszottunk telefonos játékokkal pihenésképpen, vagy a beszélgetések során kiderült, hogy ugyanazokat a filmeket szeretjük. Az ilyen apró kapcsolódási pontok segítenek megismernünk egymást, vagy akár barátságot is kialakítani.

Tympanon: Hogyan néz ki egy foglalkozás a mentoráltakkal?

P.H.: A mentorálásban az az izgalmas, hogy sosem ugyanolyan két egymást követő alkalom sem. Vannak bizonyos célok,

amelyek mentén felépítjük a mentorálást, de ennek ellenére magukat az alkalmakat a mentorált is éppúgy alakítja, ahogy a mentor. Általában minden alkalom előtt kijelölöm a rövid távú célt, ahova el szeretnék jutni néhány óra alatt, amelyek majd a hosszú távú célunkat, a végzettségszerzést támogatja. Ilyen rövid távú cél lehet egy pályaválasztási kérdőív kitöltése vagy a csapatszellem erősítése társasjátékokkal.

Tympanon: Hogy látod, mit tanít a gyerekeknek maga a folyamat, hogy egy mentor segíti őket?

P.H.: A közös alkalmak során a mentorált és a mentor is számtalan hasznos tudást sajátít el. Ilyen lehet például a konfliktusok helyes megoldása, a kihívások kezelése vagy a tanuláshoz való pozitív hozzáállás. Azt tapasztaltam, hogy a gyerekek számára a legfontosabb, hogy azt érezhetik, számít a munkájuk. Ezt támogatja az is, hogy nem nagy létszámú osztályokkal, hanem néhány fős csoportokkal dolgozik együtt egy-egy mentor. Gyakran a tehetséges gyerekeknek az a leginspirálóbb, hogy van olyan alkalom, amikor végre ők kerülnek a középpontba. Ha mentorként képesek vagyunk önállóságukban támogatni őket, akkor megismerhetik a bennük rejlő lehetőségeket.

A Semmi ágán ül Minden

Kihantolva, megcsonkítva, kiállítva. Elhanyagoltság indukálta identitásválságok, gyerekek és felnőttek világainak kölcsönös rideg érthetlensége, az önfeláldozó nihilizmus és a szemellenzős mókuserék-társadalmak vérontó (h)arca. A Trine Pii Christensen és Seamus McNally által rendezett Semmit Janne Teller dán író azonos című, először betiltott, majd Dániában kötelező olvasmánnyá avanszált regényéből adaptálták. A filmet 2022 novemberében mutatták be.

13. 14. Felnősz. Meghalsz. Mondja a filmben a narrátort és az egyik főszereplőt is megtestesítő Agnes. A film központi eleme a pályaválasztás előtt álló kamaszok magukkal, egymással és a felnőttek elvárásaihoz idomult társadalommal való állandó küzdelme. A főszereplők, egy nyolcadikosokból álló osztály - kisebb, brutálisnak mondható epizódok beékelésével - végig azzal küzdenek, hogyan legyenek az elvárásoknak megfelelően valakik, és ez a szerep hogyan fog majd illeszkedni a valódi, körvonalazódó, érdemben a felnőttkor meztelen valóságával még nem átoperált személyiségükhöz.

A filmbeli szülők, tanárok karaktereit a beskatulyázás, címkék, determinatív szerepelvárások és empátiahiány jellemzi, közös ellenségképet kreálva az osztály és a nézők számára. Mind a regény, mind a film egyfajta kifordított kamaszkori állapotot mutat meg nekünk, ami

azt próbálja feltárni, hogy a serdülők szemszögéből hogyan határolódnak el tőlük érzéseikkel, igényeikkel és vágyaikkal együtt a szülők. Példája ennek a külsőségeknek még a családját is beáldozó kampányörült anyuka, a gyászba borult családapa, aki minden konfliktusnál a felesége mentális állapotát használja ütőkártyának, és az empátiát, gondoskodást vagy segítőkészséget cseppet sem mutató Eskildsen tanár úr.

Ennek a megközelítésnek a dominanciája kitöltő szerepet hordozhat a könyvben egymást váltogató társadalomkritikai és identitásbeli sávok között. Mintha ebben keresne az alkotás magyarázatot a kamaszok sztereotíp, lázadó tetteire, titkolózó viselkedésére. Pierre Anthon furcsa viselkedését az apja infantilis módon próbálja támogatni, egész egyszerűen annyit mondva, hogy: „Ó, ugyan, én is voltam tinédzser”.

De a szülők lenyomata meglátszik a beáldozás aktusában is. A dán zászló eltűnésekor Frederik apjának fontosabb az igazgatói posztja, mint a saját családja. Az egyik szereplő a szülei hűtlensége miatt kér a másiktól valamit beadásra a Fontos Dolgok Halmazába. Hussain apjának fontosabb az imaszőnyeg, mint a saját fia, ezért lelkibetegnek titulálja őt. Lényegében úgy is felfoghatjuk a film cselekményét, mintha az élet értelmének bebizonyítása és az ezért hozott áldozat nem is Pierre Anthon felé, hanem a kamaszok szülei felé irányulna. Mindent feladnak, ami nem fogható meg a felnőttekkel való kommunikációs próbálkozásban, mivel ezek a dolgok a filmben az ősök számára értelmetlenek. Az önfelmentő identitáspusztítás aktusa a *semmi* szóba belesűrítve árulkodhat arról is, ahogy egy tipikus kamasz–felnőtt beszélgetés elkezdődik. „Mi volt az iskolában? Semmi.” A beszéd csak ezután kezdődik el.

„Én kurvára nem vagyok másolat!” – kiabálja Sofie Pierre Anthonnak, miközben az osztály kövekkel dobálja a fáról rájuk lenéző fiút. Nos, ha a könyvet is olvastuk, rögtön szembetűnő különbségeket láthatunk a film megtekintése során. Mondhatjuk úgy is, hogy fogták a könyvet, kiszedték a kisebb részt képviselő kamasz–felnőtt ellentétet, és áttolták a filmbe, aktualizálva a problémakört bizonyos modern eszközök bevonásával, amelyek nagyrészt a mobiltelefonokat és a pályaorientációs tanácsadást foglalják magukba. Ugyanakkor a film próbálkozott néhány régi elem meghagyásával is, például ilyen a pajtában a viharlámpa, aminek a cselekmény során kulcsszerepe lesz. Összességében a film tompítja azt a brutalitást, a borzongást, amit a regénytől megkapunk. Személy szerint az alkotás leggyengébb pontjának Jan-Johan ujjának levágását tartom. Kissé elcsúszott volt, felszínt kapargató, és bár Sofie megőrülését szerette volna kifejezni az, hogy Rosie helyett ő vágta le az ujját, valahogy ezzel nem lett elvégzett Rosie küldetése, vagyis megtört a Fontos Dolgok Halmazának a „mindenki egyenlően beáldoz valamit”-szabálya.

Nem számol le teljes mértékben a film az identitást feszegető kérdésekkel sem. Például sok kevésbé fontosnak mondható szereplővel és „halmazképző” elemmel ellentétben - kihagyták Anna-Lit és az örökbefogadási bizonyítványát, amelynek beáldozása tulajdonképpen a létezés kétségbevonásával jár. A mozgókép azonban

Forrás: Kander

kárpótol minket bizonyos kulissza-jelenetekkel, például Elise és Ottó közeli viszonyával, mivel bizonyos értelemben sorstársnak tekinthetők kistestvéreik halálát illetően. Pierre Anthon karaktere és szerepe kellő súlyt kapott. A filmben hangsúlyosak az olyan jelenetek, amikor Agnes négyszemközt beszélget Pierre Anthonnal, illetve egy alkalommal ezt Sofie is megteszi. A többiek számára istenséget játszó fiú mélyebb bevonása azért is pozitív, mert körvonalazottabbá válik szociológiai szempontból, hogyan falja fel egy közösség olykor önhibájából a kívülállót, aki kilibbenti őket az identitásessz-ményükből.

A színészi alakítást illetően mindenképpen megemlítendő Vivelill Søgaard Holm neve, aki Agnest alakította. A karakter maga központi szereppel rendelkezik nemcsak a narráció miatt, hanem mert iskolapéldáját mutatja be annak, hogyan csúszik ki egy csoportvezető kezei közül az irányítás, és emiatt hogyan vezekel valaki kortól függetlenül. Emellett Agnes próbál leszámolni Pierre Anthonnal mint gyerekkori szerelmével is – erről árulkodik Agnes Pierre Anthonról készített rajza, melynek készítése végigvonul a filmbeli cselekményen. Ez a viszony adhat egyfajta morbid, szatirikus töltetet a gyerekszerelem lehetséges értelmezéseinek. A film tehát az identitás és a semmi–minden opozíció feloldásának közvetlen kérdésköre helyett a kamaszoknak a szülőkkel és a társadalommal szembeni lázadására fekteti a hangsúlyt, azonban pont a lázadásban rejlik az alkotás identitásformáló ereje.

Forrás: port.hu

Stílusszintézis széles, tematikus spektrumon

A budapesti Szépművészeti Múzeum 2022. október 6. és 2023. február 28. között adott helyet a világhírű görög származású alkotó, El Greco (Domenikosz Theotokopoulos, 1541–1614) festményeinek kiállítására. A tárlat mindamellett, hogy átfogó képet adott a festő életművéről, végigkövette a darabjai által kirajzolódó stílusfejlődését is. Mindezt kronológiai sorrendben a főbb művészeti központok érintésével tette, kiemelve a Rómában, Velencében és Toledóban töltött alkotói évek tapasztalatainak a művészetszemléletére gyakorolt hatását.

A kiállításon mintegy hetven, ezek közül több Amint ötven, a mester által létrehozott alkotást csodálhattak meg a múzeumba érkezők, hét tematikus szekcióba rendezve. A Szépművészetiben az európai művészeti kiállítás részeként megtekinthető képek mellett jelentős számú kölcsönzött festmény is kiállításra került, melyek többek között a Musée du Louvre, a Museo del Greco és a londoni National Gallery gyűjteményének állandó darabjait képezik.

Beszámolómban meg sem kíséreltem a teljes kiállítás nyújtotta élmény leírását, mivel olyannyira gazdag tematikájú műgyűjteményt tekinthettem meg, melyből nem könnyű ízelítőt adni.

A tárlat legelső állomásaként megtekinthető feltámadásjelenetet ábrázoló oltárkép egy különösen fontos darab, hiszen a múzeumban való kiállításának apropóján hagyta el először Spanyolországot, mi több, magát azt a templomot is, mely számára El Greco a képet elkészítette. A színek használatával, a krisztusi alakot körülvevő katonák arckifejezésével megteremtette a feltámadástörténet fenségességének érzetét, miközben ötvözte a keresztény vallási szimbolikát a számára modellként szolgáló, mitológiai témájú képzőművészeti alkotásokban jellegzetes férfialak-pozitúra alkalmazásával.

Ez csak egyetlen példa; a mester minden vallási témájú

művén megfigyelhető a szentekről szóló történetek, krisztusi példázatok szimbólumainak beható ismerete, melyet az egyes jeleneteket ábrázoló alkotások részletgazdag, jelképes utalásrendszere tanúsít. E tekintetben a *Bűnbánó Magdolna*, *Krisztus az olajfák hegyén*, *Szent Sebestyén* és *A kufárok kíűzése a templomból* című munkái a leginkább kiemelendők.

Megtekinthetők voltak továbbá világi portréi is (többek között Szent Gonzaga Alajos portréja), valamint mitológiai témájú alkotása (Laokoón), mely utóbbi esetében – csakúgy, mint a biblikus daraboknál – saját maga készítette gipsz-, illetve gyantamodelleket használt az emberalakok megfestéséhez. Ezen kis méretű modelljei közül is kiállításra került egy feszület, melyről a passiótörténetet színre vivő műalkotások esetében a megfeszített Krisztus alakját mintázta.

A tárlat a festő *Laokoón* című egyedülálló műremekének megtekintésével ért véget, melyen a mitológiai történetből ismert alakokat, történeteket Trójából Toledóba helyezte át, ugyanis ez a város volt művészeti tevékenységének egyik legfontosabb állomása.

Úgy gondolom, kiemelkedő életműnek lehetett tanúja több mint százezer múzeumi látogató a szűk félévnyi időszak alatt, akik hozzám hasonlóan eksztatikus élményekkel gazdagodva intettek búcsút a kiállításnak.

Forrás: femcafe.hu

Terápia az Óperencián túlról

A meséket legtöbbször a gyermekkorhoz kötik, ugyanakkor biztosan sokunkkal előfordult már, hogy egy-egy fárasztó vagy lehangoló nap után ösztönösen menekültünk a csodás történetek világába. Lehet, hogy ez nem véletlen, és a meséknek gyógyító ereje van? A Tympanon a Kossuth Lajos Gyakorló Gimnázium magyartanárát, és egyben a Mesék Útján Önmagadhoz vers- és meseíró műhely, valamint meseterápiás csoport lelkes vezetőjét, Czimer Györgyöt kérdezte a témában.

Tympanon: Mióta foglalkozik meseterápiával? Honnan jött az érdeklődés a téma iránt?

Czimer Györgyi: A 2000-es évek elején a Nagytemplom mögötti teaház indított egy városi, városkörnyéki programsorozatot, annak keretében vezettem néhány évig először „kreatív írás” tanfolyamot és „mesepszichológiának” meghirdetett önismereti foglalkozásokat. Akkor még ezek a fogalmak nem voltak levédve, irodalomtanárként ösztönösen fordultam a mesékhez. Több önismereti kurzust is elvégeztem, majd az „önismereti tréner” tanúsítványt is megszereztem. Ezekkel az előismeretekkel és nagy lelkesedéssel vágtam bele az első foglalkozásokba, amelyeket aztán szakköri keretek között, jelenlegi munkahelyemen, a Kossuth Lajos Gyakorló Gimnáziumban is folytattam. Ezeket az első próbálkozásokat nem tekintettük meseterápiának, nem is neveztük annak. Önismereti feladatokkal, drámajátékokkal összekötött mesefoglalkozások voltak.

Meseterápiáról Boldizsár Ildikó cikkeiből, nyilatkozataiból, könyveiből hallottam először, majd tudatosan a 2010-es évektől figyeltem fel a módszerére a Magvető Kiadó gondozásában megjelent kötetei kapcsán. Akkoriban adtam ki *A nő titkai* című – meglehetősen szubjektív – meseelemzéseket tartalmazó könyvem, ami egyben a saját terápiám része is volt. Önmagában az írás, a női életutat követő mesék végiggondolása is gyógyító hatásúnak bizonyult. Ekkor döntöttem el, hogy el fogom végezni a meseterápiát.

Forrás: mesekutjan.hu

Boldizsár Ildikóhoz ugyan nem jutottam be, de Antalfai Márta Kincskereső Meseterápiáját sikerült elvégezniem néhány évvel később. Az utóbbi másfél évben pedig Boldizsár Ildikó Metamorphoses Szabadegyetemének hallgatója voltam.

Tympanon: Mikor először hallottam a meseterápia kifejezést, valami olyasmi elképzelés élt bennem, hogy egy személyes, egyéni konzultációs tanácsadásról van szó. A Mesék Útján honlapon tájékozódva viszont csoportos foglalkozásokkal találkoztam. Mesélne kicsit ezekről a közös terápiás alkalmakról?

Cz. Gy.: Igen, inkább csoportos önismereti mesefoglalkozásokat hirdetek a honlapon és a Facebook oldalamon is, hiszen az egyéni meseterápia tapasztalatom szerint vagy ajánlás, vagy a csoportos személyes találkozás után jön létre. A csoportban óriási erőforrás van, ami önmagában terápiás hatású, hiszen egy-egy téma az elakadások és továbblépések sokféle változatát fedi fel. A résztvevők megtapasztalják, hogy nincsenek egyedül, és a mese szövetébe illeszkedve, a csoport bölcsességével kísérve, képesek meglátni és megfogalmazni a következő lépéseket saját életükben.

Kiindulópontunk a mesében megjelenő hős útja: megkeressük és tudatosítjuk, hogy mi az a hiányállapot, ami kimozdítja, cselekvésre készíti. Megnézzük milyen helyszínek és feladatok várják a mesehőst, milyen segítőkre számíthat, azokat hogyan ismeri fel, hogyan teremt velük kapcsolatot, milyen ellenfelek hátráltatják, hogyan győzi le őket és végül mindez hogyan fejthető fel a résztvevők saját életében. A tudatosítási folyamatot ehhez kapcsolódó önismereti feladatok, relaxációs gyakorlatok és alkotások segítik.

Tympanon: Ha jól tudom, a meseterápia a biblioterápia egyik ágazata. Miben különbözik a meseterápia a hagyományos biblioterápiától? Hogyan egészíti ezt ki a művészetterápia „képzőművészeti” oldala?

Cz. Gy.: Én leginkább abban látom a különbséget, hogy a mesék alapja egy egységes, egylényegű világkép. Amennyiben a varázsmesék, a mítoszok „kicsinyítő tükrei, tükörcserepei”, ugyanazt az igazságot hordozzák. Ebből következik, hogy a mesékben rend van, és a hős útjának pontosan az a tétje, hogy a kezdeti harmónia megbomlása után, a próbatételek eredményeként a

főhős „rendben legyen”, vagyis eljusson egy magasabb szintű, rendezett állapothoz. Mert csak az egység csodájában kiteljesedve, a nagy egészhez kapcsolódva lesz képes boldogan élni.

Az irodalmi alkotásokra ez a megtartó bölcsesség, a kollektív tapasztalatokat összegyűjtő, univerzális erő nem érvényes. Hiszen a szövegek értékrendjét, gondolkodásmódját az írói világképek esetlegessége és sokfélesége határozza meg, ezáltal bizonytalanságban tarthatnak.

A foglalkozások szervezésében biztosan nincs nagy különbség, sokféle eszközzel dolgoznak, ahogy a meseterápiás szakemberek is. Az én foglalkozásaimnak fontos része az alkotás. Antalfai Márta meseterápiás képzését részben összekapcsolta a szabadrajzos alkotással, a művészetterápiával. Ezt egészítettem ki Vass Zoltán rajzelemző kurzusaival. Az ő segítségével valóban úgy érzem, hogy rajztesztjei, kiérlelt rajzelemző módszere nagy biztosságot ad ahhoz, hogy csoportban rálátással figyeljem a folyamatokat.

Forrás: Czimer Györgyi

igaz, mélységében inkább fakultáción, és a bővített óraszámú működő humán osztályokban, a még nem végzős évfolyamokon. Sajnos annyira túlterhelt az új NAT-os tananyag a lecsökkentett óraszámokkal, hogy alig marad idő arra, hogy kapcsolódó meséket vigyek be, vagy akár komolyabb önismereti vonatkozású feladatokba mélyedjenek a diákok.

Habár úgy tapasztaltam, hogy jelenleg ez az a terület, ahol meg lehet fogni még a kamasz korosztályt is. A mítoszok tanítását például ma már elképzelhetetlennek tartom mesés történetek és önismereti feladatok összekapcsolása nélkül. Ezekre a legtöbb gimnazista oda is figyel, valóságos kinskeresés folyik a mesei szimbólumok feltárulkozása során.

Egész pályámon kerestem azokat a lehetőségeket, amelyekkel felkelthetem tanítványaim érdeklődését. Az első években elég volt jól tudni és átadni a tananyagot. Aztán jöttek a különböző reflektív és interaktív technikák, az egyre színesebb módszertani eszköztárral, majd az élményközpontú irodalomtanítás az alkotásokkal és kreatív írással. Az utóbbi években az önismeret lett a befutó, amihez remekül illeszkedik a meseterápia.

Tympanon: Mennyire van ma igény felnőtt korban az önismeret fejlesztésére, önmagunkkal való foglalkozásra? Jellemzően kik mennek el egy ilyen foglalkozásra, illetve kinek javasolná?

Cz. Gy.: A honlapomon meghirdetett foglalkozásokat elsősorban felnőtt nőknek írtam ki. Persze a meseírás, a belső erőforráskutatás, a párkapcsolati és az egyéni elakadások nem kötődnek női szerepekhez. Azt tapasztaltam, hogy a felnőttek egyre nyitottabbak ezekre az önismereti körökre, egyre nagyobb szükségünk van a népmesékben letisztult megtartó bölcsességre. Nem tudnám szakmákhoz kötni a résztvevőket, mert orvo-

Tympanon: A meséssel foglalkozó szakemberként mit gondolsz, mennyire beszélhetünk felnőtt és gyermekmeséről? Minden mese ugyanannyira alkalmas egy önismereti útra, terápiás folyamatra?

Cz. Gy.: Markó Róbert bábrendezővel értek egyet, aki úgy fogalmazott egy előadásában, hogy sem a mese, sem a bábjáték nem gyerekműfaj, hanem összetársadalmi műfaj. Emellett persze fontos, hogy kik alkotják a célközönséget, mert megvannak azok az életkori sajátosságok, amelyek meghatározzák, hogy mennyire bizonyult meseszöveget képesek követni a gyerekek.

Nem minden mese alkalmas terápiás célokra még a népmesék köréből sem – gondolok itt a falucsúfolókra, a tréfás mesékre, hazugságmesékre – de önismereti felismeréshez a legtöbb mese eljuttathat. Boldizsár Ildikó mutatta meg nekem, hogy a legkomplexebb módon a varázsmesék alakíthatók át belső történetekké, a rend helyreállításához jól felhasználható „forgatókönyvet” rejtenek magukban, és világos megküzdési, viselkedési mintákat adnak. Az állatmesék is alkalmasak énerősítő minták megmutatására, gyors problémamegoldásokra.

Tympanon: Mely korosztály az, amelyikkel érdemes a meseterápiás módszereket alkalmazni? Pedagógusként próbálkoztott-e valaha azzal, hogy a tanórába is beépítse ezeket a módszereket? Mennyire lát ebben megújítási lehetőséget?

Cz. Gy.: Már óvodásokkal is foglalkoznak alkotó-fejlesztő meseterápiás módszerrel a megfelelő képzettséggel rendelkező óvónők.

Irodalomóráimon több apró elemet kipróbáltam már,

sok, jogászok, közgazdászok, bölcsészek, tanárok, pszichológusok éppúgy megfordultak a foglalkozásaimon, ahogy volt rendőr, vagy vállalkozó is. Hogy kinek ajánlom? Mindenkinek, aki gyakorlatias vezérfonalat vár a mesék világából elakadásaira, kisebb-nagyobb próbatételeire vagy egyszerűen kíváncsi a meghirdetett tematika kérdéseire és válaszáira.

Tympanon: Az érdeklődő egyetemisták számára esetleg van lehetőség arra, hogy a képzés során megismerkedjenek ezzel a világgal? Arra esetleg lehet számítani, hogy ennek a tudásnak a továbbadásával is foglalkozzon?

Cz. Gy.: Eddig erre nem volt példa, mert senki sem jelezte, hogy a hallgatókat ez a téma foglalkoztatná. Ha az egyetemtől megkeresnek, én nyitott vagyok a továbbadásra.

„Legyen az irodalom mindenkié.”

2023. április 5-én a Debreceni Egyetem Főépületében került megrendezésre három irodalom-szaktársítási könyv bemutatása, amit egy kerekasztal-beszélgetés követett, amelynek középpontjában a bemutatott kötetek jelentősége, célja és a tanárképzés aktuális problémái álltak. A beszélgetés moderátora Bodrogi Ferenc Máté volt.

A bemutató megkezdése előtt Bodrogi Ferenc Máté köszöntötte a jelenlévő „kollégákat” – vagyis a jelenlévő tanárjelölteket – majd felvázolta a program menetét. A rendezvény két részből állt: az első a szaktársítási tanulmánykötetek bemutatása volt, majd ezt követte egy szakmai kerekasztal-beszélgetés, amely a tanári szféra kimeneti oldalára fókuszált leginkább.

Elsőként Fenyő D. György *Az irodalomtanítás módszertana. Éthosz és praktikák* című kétkötetes könyve került bemutatásra Kovács Szilvia tapasztalatain keresztül. Az első kötet az értelmezésben, az irodalmi szövegek világában való elmerülésre tesz kísérletet, míg a második kötet segítségével inkább a módszertan és didaktika terén válhatunk tapasztaltabbá. Tíz fejezeten keresztül lehet elsajátítani olyan praktikákat, amelyek kapaszkodót kínálnak a magyartanítás szempontjából. A kötet kézbevételekor a legelső, ami szembetűnik, hogy a borítókön két hasonló kép helyezkedik el. Kovács Szilvia szerint a két kép azonos, csak a nézőpont más. Átvitt értelemben a borítón szereplő ábrák olyan kérdéseket vetnek fel, mint például: Milyen határokon jár az irodalomtanítás? Milyen értelmezési pozíciót tudunk kialakítani, mikor olvasunk? és hogy Kinek írjon a szerző? – az előadó válasza roppant egyszerű: nekünk. Azoknak, akik az irodalommal szeretnek és kívánnak foglalkozni.

Ezt követően Dr. Kúspér Judit az oktatás jelenlegi problémáira, kihívásaira kereste a választ Baranyai Norbert, Bodrogi Ferenc Máté, Kovács Szilvia *Az*

Tympanon: Mikor indul a következő csoport és milyen téma következik?

Cz. Gy.: Az évkör egészszelvé, organikus gondolatmenetéből, a tavaszi és a nyári hónapok egysége és természetessége fogja fejleszteni az önismeretet, az autonóm gondolkodást, a kreativitást és a hálaadó képességet is. Két hétfői szombaton (május 20-án és június 3-án), egy hangulatos női szalonban fogjuk jelenléti foglalkozáson a következő két évszak erőforrásait mesék segítségével önmagunkban megkeresni.

irodalomtanítás aktuális kihívásai című tankönyvén keresztül. Ironikusan megjegyezte, hogy bár görgetjük magunk előtt ezeket a problémákat, még mindig nem kaptunk rájuk választ. Hozzátette, hogy a tanároknak meg kellene felelni azon kihívásoknak, amiket általában véve a tankönyvek is elének állítanak. Bodrogi az első tanulmányában foglalja össze azokat a tendenciákat, amelyeket külföldi tanítási modellekből is elleshetünk, például a svéd közoktatási modellből. Felmerül a kronológia és a témafelosztás problémája. Kúspér szerint a modernizálódás nem érhető tetten, hiszen a NAT nem foglalkozik ezen kérdéskörökkel. Elmondta azt is, hogy a kihívás az, ami motiválja a szerzőket és az oktatókat is egyaránt. Szükség van különböző módszerek alkalmazására, hiszen „más a tananyagfeldolgozás akkor, ha megéltként, jelenvalóként épül be az irodalomba.”

Kovács Szilvia tanulmányában felmerül az elméleti transzfer kérdése, vagyis: Én, mint leendő tanár, hogyan tudom bevinni a tanórára mindazt, amit megtanultam? A kérdés, ami engem a legjobban megfogott: Hogyan tudok jó embereket nevelni az irodalomtanításon keresztül? Baranyai tanulmányában megjelenik az a feltevés, miszerint a populáris kultúrán keresztül élménnyé tehetjük a diákok számára az irodalmat, hiszen a saját világuk felől közelítjük meg őket. Szerinte ezt filmekben, kreatív íráslehetőségeken keresztül is elérhetjük.

Az utolsó szaktársítási könyv a hét tanulmányból álló *Tanulmányok a magyartanítás módszertanairól*, IrKa

Könyvek 1. címet viselte, amelynek szerkesztői Herédi Rebeka, Dr. Kuser Judit és Kispál Dániel (EKKE). Fenyő szerint Kispál tanulmányában az az érdekes, hogy a hagyományos nézetek találkoznak pedagógusnézetekkel, vagyis, hogy mi, magyartanárok hogyan is gondolkozunk. Herédi Rebeka a tanulmányában egy pedagógiai és egy irodalomelméleti gondolatot kapcsol össze. Fenyő határozottan vallja, hogy a kettő azért erősíti egymást, mert az olvasó szemszögéből is megnézünk egy művet. Végül pedig Fenyő Kuser Judit tanulmányán keresztül – amely a posztmodern próza tárgykörében mozog – világított rá a sci-fi jelentőségére, a női szerzők és a fantasy bekerülésére az iskolába.

Az ezt követő kerekasztal-beszélgetés felmerülő kérdése volt: Mi a valós teherbíró képessége egy ilyen kiadványnak? Kispál úgy vélte, ezeket benne kell hagyni a képzésben, hiszen ezekkel a módszerekkel a jelenlegi tanárképzésben részt vevő hallgatóknak is meg kell ismerkedniük, mivel innovatív megoldást és alapot kínálnak. Herédi szerint a bemutatott könyvek mind egy szakmai fórum eredményes létrejöttét segítik. Gátló tényezőként említette a 45 perc szükségességét.

Kispál erre reflektált, hogy bárminemű változtatás kerül be az oktatásba, az nagyon időigényes folyamat. Kovács Szilvia szerint mindegyik kötet hasznos napjainkban, de mindhárom máshogy mutatja be ezeket a módszertanokat. Baranyai amilyen nagyszerű ötletnek véli ezeket a módszertanokat, olyan nehezen megvalósíthatónak is. Vehetjük úgy is, hogy Fenyő a nagykaput, a többi szerző/szerkesztő a kiskaput nyitotta meg az irodalomtanítás szempontjából.

Ezt követően a tanárképzés aktuális problémáit sorakoztatták fel a jelenlévők. Rávilágítottak a kreativitás fontosságára. Fenyő szerint a jelenlegi hallgatóknak jóval kevesebb az egyetemi tudásuk, kisebb az olvasottságuk, mint húsz évvel ezelőtt. Úgy véli, az egyetemeknek lehetőséget kellene biztosítaniuk a beszédtechnikai, az irodalomtörténeti, stilisztikai, poétikai, retorikai, irodalomelméleti képzésekre.

Mind a kötetbemutató, mint a beszélgetés rávilágított a magyartanítás lényeges összefüggéseire, továbbá arra, hogy a meglévő és leendő magyartanárok kezében van az a hatalom, amely utat mutathat a változáshoz.

“kezem a kortárs magyar irodalom ütőerén”

2023. február 22-én mutatták be egyetemünk oktatója, Balajthy Ágnes irodalomtörténész és kritikus legújabb könyvét a Debreceni Egyetem Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet könyvtárában. A beszélgetés alatt – melyet az ELTE-n kutató Nagy Hilda moderált – szó esett szakmai identitásról, kritika- és tanulmányírásról, azok kihívásairól, utazásról, fiatalokról, női irodalomról, és a Térey-univerzumról.

(Tudósítás Balajthy Ágnes *Élő helyek – tér- és biopoétikai összefüggések a kortárs irodalomban* című tanulmánykötetéről)

A rendezvény kezdetén Szirák Péter, a többek között e könyv megjelenését is biztosító Alföld folyóirat főszerkesztője üdvözölte a jelenlévőket. Az *Élő helyek – tér- és biopoétikai összefüggések a kortárs irodalomban* címet viselő mű az „elmúlt évszázad kortárs magyar- és világirodalmi prózájának, lírájának mesterséges és természetes közegét jegyzi, beutazza tájait, a textusok élővilágát, és a lapok forгатagában felfedezendő terek látható és láthatatlan részeit.” Az utazás mint irodalmi élmény Balajthy számára már a kezdetektől meghatározó tapasztalat. Első nagyobb összefoglaló műve az *Egy eredendő Másból*.

Az *utazás művészete a közelmúlt magyar irodalmában* című monografikus írás, amely a kortárs magyar irodalom utazásirodalmi korrelációit tartalmazza. Nagy Hilda reflektált arra, hogy e munkához viszonyítva az aktuális, debütáló kiadás sokoldalúbb, a tanulmányok írója mellett a kritikus attitűd

Forrás: Czeglédi Zsolt

is megjelenik. Balajthy hozzáfűzte, hogy az elmúlt tíz év írásait renndezi egységbe, melyek nem részei, de párhuzamos produktumai értekező jellegű munkájának. A változatosságot igazolja a kritikáknak helyet adó utolsó fejezet. Balajthy itt utalt a közös budapesti bemutatóra Lapis Józseffel, aki felvetette, van-e értelme kritikakötetet kiadni. Az *Élő helyek* összeállítása során maga a szerző is szembesült a dilemmával, hogy milyen létjogosultsága van folyóiratokban megjelent kritikát újraközölni, azonban szakmai identitásának alkotóeleme, hogy nemcsak irodalomtörténész, hanem kritikus is, aki „szereti rajta tartani a kezét a kortárs magyar irodalom ütőerén.” Balajthy mindkét formát önazonosnak érzi, nem tartja kettéválaszthatónak, és ha kihagyta volna a kritikákat tíz év munkájából – melyek egyaránt erősen hozzátartoznak – „kitakarná arcának felét”.

Megjegyezte, megannyi kapcsolódás van a két könyv között,

Rezes József egy része a kötetnek szintén foglalkozik kortárs útirajzokkal, illetve utazási regényekről szóló tanulmányokkal, kritikákkal. Nagy ehhez kapcsolódóan arról kérdezte, mi dönti el végül, hogy egy szöveg tanulmány vagy kritika lesz, és szakmailag hogyan tud kontrollt gyakorolni egy fiatal kutató. Balajthy szerint gyakorlati okok, felkérések lehetnek döntő érvényűek, kevés példa van arra, hogy kritikából lesz tanulmány, vagy fordítva, ezek lehetőségként maradnak meg. Vannak íratlan szabályai is az írásnak: a kritikairást szabadabb folyamatként éli meg, azzal foglalkozhat, ami érdeklí, sokféle témát és szöveget elvállalhat; a tanulmányok komplexebb tudást igényelnek és tervhez igazodnak. Ezt követően kitért arra, hogyan aktualizálódnak a kettős szerepek az építkezés során. A magánélet és a munka egyeztetésének próbája mellett hangsúlyos teret kap a tudatosság és a spontáns kapcsolata. Balajthy inspirálja, hogy olyan kutatásokat is végezhet, amelyek nem tartoznak szorosan a kutatómunkához, mivel ezt a tudást később tudja hasznosítani, és mindezekben egyfajta kölcsönösség teremti meg az egyensúlyt. Nagy megemlítette, hogy a szövegek egy része – ahogy az

Forrás: Czeglédi Zsolt

előszóban is olvasható – átdolgozáson ment keresztül, és erről az aspektusról kérdezte a szerzőt. Balajthy a legtöbb esetben aktualizált a szövegeken, vagy Herczeg Ákos, – a könyv szerkesztője – javaslatára részekre bontotta fel, de fontosnak tartotta, hogy ne hamisítsa meg a múltat a javítások közben.

Nagy szerint a kritikus és az irodalomtörténész viszonyának „gyöngyörű szimbiózis” legmarkánsabban az *Apokalipszis most (A magyar próza az elmúlt tíz évben)* jelenik meg, ami az Alföld folyóirat hagyományához kapcsolódik, melyben minden év végén összesítik műfajuk szerint az elmúlt évtized irodalmát. Balajthynak ez egy rendhagyó szövege, hiszen a tanulmányértékű kritika választóvonalán helyezkedik el, a tanulmányértékű kritikáknál. Balajthynak ez több szempontból is kivételes és izgalmas feladatnak bizonyult, ugyanis fel kellett térképeznie a megjelent alkotásokat, amihez szükséges a kritikai tudás, és az a képesség, hogy irodalomtörténészként felismerje a hatástörténeti folyamatokat, kirajzolódó tendenciákat, változásokat. Fontosnak tartja az innovációt és az újszerűséget, mindazonáltal érdekes szempontnak találta

azt is, hogy a fiatalság nem jelent egyet a pályakezdéssel.

Nagy megjegyezte, Balajthy a fiatalok mellett a női szerzőkre is nagy hangsúlyt fektet, azonban az előszó ezek hiányát említi. Felmerült kérdésként, hogy női kritikusként kötelesség-e teret adni női szerzőknek, és felhívni rájuk a figyelmet. Balajthy elmondta, meglepődött a kötet összeállításánál, képéhez viszonyítva kevés női szerzőt szerepeltet, pedig sokat ír róluk. Ezt azzal magyarázta, hogy jelen esetben a tematikus szempontokat érvényesítette, a kritika rovatba is leginkább a kulturális idegenséggel, utazással foglalkozó szövegeket válogatta be, nemcsak magyar, hanem világirodalmi műveket egyaránt – utalt például Margaret Atwood alkotásaira. Emellett visszacsatolt korábbi gondolatához, hogy általánosságban felkérésekre ír, nemcsak ő, hanem a legtöbb kritikus. Balajthy úgy érzi, egyre nagyobb fóruma van ezeknek a kérdéseknek, és a női szereplehetőségek eddigi korlátozása, sztereotipizálása tematizálható, és kialakíthat egy olyan diskurzust, amely más motivációkat helyez előtérbe az irodalmon belül is.

Nagy rámutatott arra is, hogy Balajthynál vannak visszatérő szerzők (mint Krasznahorkai, Cs. Szabó), de Térey az, aki mondhatni központi jelentőséggel bír. Balajthy elmesélte, hogy Térey olyan kezdőpont, mely távlatokat nyitott irodalmi szocializációjában. Elkerülhetetlen volt, hiszen olyan közös horizonton zajló, aktív értelmezői munkakomplexum zajlott az egyetemi közegben Téreyről, amely meglepetésszerűen vált számára is természetessé. Olyan élményfolyam részese lett Balajthy, amely későbbi munkái szempontjából is számottevő hatást érzékelt: első kritikái, írásai róla szóltak, és úgy tervezi, egy egész munkát szentel neki, melynek minden előző írása egyfajta előkészülete. A közösségi hatás mellett személyes vonatkozások is fontosak a kötődésben, a legtöbb emléke ehhez kapcsolódik, így Térey „társszerzője” ennek a történetnek. Nagy ezt követően tért ki arra, hogy a Térey-hatás mennyire van jelen akár a szakmában, akár a fiatalok körében, van-e mód arra, hogy folytatódjon ez a hagyomány. Balajthy a 2022-ben lezajlott Térey-konferencia felől közelítette meg, melyet Melhardt Gergővel és Radnai Dániellel szerveztek. A rendezvény iránt hatalmas volt az érdeklődés, a Térey-recepció kiemelkedő alakjai mellett sok fiatal kutató, doktorandusz jelentkezett. Többen reflektáltak olyan régebbi szövegekre, mint a *Legkisebb jégkorszak*, mely ma is referenciamű, a *Paulusban* ledőlő tornyok pedig mintha a World Trade Center tragédiáját vetítették volna előre. Aktuális marad az életmű, mert rengeteg közéleti vonatkozása is van, melyek így önazonosnak érezhetők. Balajthy azoknál a fiataloknál lát hagyományfolytonosságot, ahol megvan a közéleti tematika és a történelmi díszletezés, allúziórendszer, azonban a közéleti kérdések iránti érdeklődés nem ideológiai elkötelezettségű – akár Vajna Ádám költészetében. Téreyt olvasva azt érzi az ember, erősen rezonál arra a korra, közérzetre, általános közhangulatra, amelyben élünk; a kortárs fiatal szerzőknél pedig megfigyelhető ehhez hasonló affinitás.

A végtelenbe és tovább

Volt egyszer egy LÉK (Lehetek Én Is Költő irodalmi kör) és DEIK (Debreceni Egyetem Kör), mely formációkat mi pár éve egyetemisták már nem ismerhettünk. Messziről indítok, de ígérem, nem lesz hosszú út, míg lekövetjük a változásokat.

Ezek az egyetemi irodalmi körök, amelyekről mindig hallani a sztorikat – mint a legendák általában – kihaltak (de köztünk élnek). Az is tény, hogy a még- és a már-nem-egyetemisták korosztályai szintén írnak, hisz rájuk is fér valami progresszív műhelymunka. Ennek hangot is adtak a Hajdúböszörményi Író Tábor (viva Papp-Für Jancsi!) ellenálthatatlan lakói, akik egész éves munkáért áhítoztak. És mint ahogy azt általában illene: kéréseik meghallgattattak. Áfra János az Ünnepi Könyvhét debreceni program-sorozatának keretében foglalkozást tartott. Majd még egyet. És megint, aztán ismét – ha nem csal az emlékezetem –, de akárhány alkalom is volt, a lényeg nem ez, elég lesz most egy számot pontosan tudni, amelyik a 2017. Ekkor Áfra (glorificamus te!) a MODEM munkatársaként az újonnan nyílt Zöldkilincs művészeti kávézóban meghirdette az első műhelyt.

Így kellett lennie, egyre többen lettünk. A résztvevők hamarosan közösséggé, barátokká kovácsolódtak a műhelyvezető kezei, a közös munka és az azt követő kötetlenebb kocsmai világmegfejtések hármasából összetevődő tartalmas, mély és persze szórakoztató délutánok-esték közepette, amiken legalább annyit tanulunk, mint töltődünk. Jól tükrözi a műhely

Forrás: Som Balázs

Forrás: Áfra János

szakmai minőségét, hogy a tagok többnyire gyakran publikálnak és részesülnek különféle elismerésekben (pályázatok, ösztöndíjak, stb.), továbbá a Debrecenből elszármazottak rendre visszajárnak, ami szintén a kvalitásokról tanúskodik.

Izgalmas bemutatkozási lehetőségek is adódtak, ezek közül kiemelendő a MODEM Mánia – *Csendes stratégiák* című kiállítása, ahol a műhely tagjai a választott képzőművészeti alkotásokhoz írtak szöveget és egy tárlatvezetés alkalmával az artefaktumok mellett állva felolvasták azokat, ám kiemelendő továbbá a 2020-as Kalligram folyóirat márciusi számában található versközlések blokkja is, Vigh Levente kísérelésével.

Most ott tartunk, hogy legtöbbször „teltházás” alkalmak vannak. Ilyenkor mindenki előre elküldi a szövege(i)t, Áfra egy dokumentumba rendezve kivetíti, és átbeszéljük, csiszolgatjuk azokat, javaslatokat teszünk, mindezeket jelölve. A Microsoft Word egyik korrektor funkciójából kölcsönzött cím innen ered, azonban nem az enyém: a Zöldkilincs versműhely 5 éves lett, születésnapját pedig egy közös felolvasással ünnepeltük, mely csupán első alkalma volt egy azonos néven futó eseménysorozatnak. A másodikon Sebők György volt a vendég, akinek nemrég jelent meg debütáló kötete (*Az éggel egyenlővé*), őt követte Horváth Adél estje, aki nemrég a Méhes György Tehetségkutató Pályázat első helyezettje lett. Április 25-én pedig a Malter és Horváth Imre Olivér (a beszélgetéssorozat állandó moderátora, a műhely oszlopos tagja, 2016-ban megjelent kötete a *Nem szimpátia*) Nagy Anna Flórát várják, aki (a szintén ex-műhelyes Kósa Eszterhez hasonlóan egy év eltéréssel) Móricz Zsigmond Irodalmi Ösztöndíjban részesült, amely az első kötete befejezésében segíti őt.

Reméljük a Zöldkilincs csak legendássá és nem legendává válik majd, mi pedig követjük lelkesen a változásokat a végtelenbe és tovább.

Magyar szakos képzési formák a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karán

KÉPZÉSEINK JELLEGE

Művelt és kreatív, nyitott és kritikusan gondolkodó, valamint felelősségteljes és segítőkész magyartanárokat, mindemellett magyar alap- és mesterszakos hallgatókat képzünk.

Az alap- és középfokú oktatásban kitűnően használható, gyakorlatorientált képzést nyújtunk magyar és világirodalomból, ezenfelül magyar és finnugor nyelvészetből.

Az írott és beszélt nyelv elemzésére, irodalmi művek és színházi előadások, filmek és klipek árnyalt értelmezésére tanítunk.

A képzés során hallgatóink megismerkedhetnek a kultúratudományokkal, a művelődéstörténettel, a nyelvfiziológiával és a hungarológiával is.

MIT KÍNÁLUNK MÉG?

Inspiráló szellemi környezet és jó hangulat jellemzi szakunkat.

Kiemelt célunk a tehetséggondozás: hallgatóinkkal együttműködve szervezünk tanulmányi kirándulásokat és konferenciákat, közösen szerkesztünk folyóiratot. Az elmúlt évtizedekben regionális szinten is az egyik legpezsgőbb kutatói légkörrel rendelkező bölcsészettudományi műhelyt hoztuk létre. A Magyar Tudományos Akadémia Kiváló Kutatóhely minősítést elnyert egységeink, a Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet és a Magyar Nyelvtudományi Intézet oktatói gárdája széleskörű tudományos kapcsolati hálóval és jelentős pályázati háttérrel rendelkezik.

KIMENETI LEHETŐSÉGEK A KÉPZÉS UTÁN

Az irodalom- és kultúratudomány, a magyar és finnugor nyelvtudomány, valamint a kortárs irodalmi és nyelvi jelenségek alapos és átfogó tanulmányozása során szerzett diploma jó kiindulási alapot jelent hallgatóinknak:

- a doktori (PhD) képzéshez,
- tanári diploma megszerzése esetén a középiskolai oktatáshoz,
- a kulturális és tudományos intézményrendszer, a tudomány- és kultúrpolitika számos vezető funkciójának betöltéséhez,
- kulturális újságíráshoz, kiadói és szerkesztői munkatársi tevékenység elvégzéséhez, online és internetes folyóiratok, újságok szerkesztőségeiben,
- anyanyelvi lektori munkához (hazai és külföldi intézményekben)
- magas szintű munkakörök betöltéséhez a kulturális diplomáciában, valamint profitorientált és nonprofit cégeknél.

IMPRESSZUM

Főszerkesztő: Nagy Zsófia, Tördelő: Nagy Zsófia, Nyíri Zsófia

Szerkesztő munkatársak: Bodor Erzsébet, Gyarmati Dominik, Hajdu Tímea, Kovács Kincső, Nagy Dóra, Nagy Gréta Boglárka, Nyíri Zsófia, Pótor Balázs, Püski Mónika, Rezes József, Varga Roberta, Végh Darinka

Logó: Pótor Eszter

Felelős szerkesztő: Dr. Bodrogi Ferenc Máté

Felelős kiadó: Dr. Fazakas Gergely Tamás, egyetemi docens és Dr. Rácz Anita, egyetemi docens

Kiadja: Debreceni Egyetem Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet;

Magyar és Finnugor Nyelvtudományi Intézet

További információ, korábbi számok:

<http://irodalom.arts.unideb.hu>; <http://mnytud.arts.unideb.hu>